

**Zespół Szkół nr 2
w Poznaniu**

tekst opracowała Elżbieta Kaźmierska

Prehistoria

1. Życie ludzi w **paleolicie** czyli **starszej epoce kamiennej**:
 - narzędzia robili z kamienia **łupanego**,
 - polowali na zwierzęta (byli myśliwymi), zbierali rośliny,
 - mieszkali w jaskiniach, ziemiankach, szałasach,
 - potrafili rozniecać ogień,
 - prowadzili **koczowniczy tryb życia** (przemieszczali się).
2. **Rewolucja neolityczna** to przejście od koczowniczego do osiadłego trybu życia.
3. Życie ludzi w **neolicie** czyli **młodszej epoce kamiennej**:
 - narzędzia robili z kamienia **gładzonego**,
 - uprawiali ziemię i hodowali zwierzęta (byli rolnikami i hodowcami),
 - budowali osady,
 - prowadzili **osiadły tryb życia**.
4. Epoka kamienna zakończyła się, gdy ludzie nauczyli się robić narzędzia z metalu.
Najpierw nauczyli się wytapiać brąz, a później żelazo.

Starożytność

1. **Najstarsze starożytne cywilizacje** powstały nad wielkimi rzekami:
 - A. **Egipt** nad rzeką **Nil**,
 - B. **Mezopotamia** między rzekami **Eufkrat i Tygrys**,
 - C. **Indie** nad rzeką **Indus**,
 - D. **Chiny** nad rzeką **Huang-he**.

2. **Mezopotamia**

- Pierwszą cywilizację na terenie Mezopotamii założyli **Sumerowie**. Osiedlili się na tych terenach około 3500 lat p.n.e. Najważniejsze dokonanie **Sumerów** to wynalezienie pisma, które nazywamy **pismem klinowym**. Pisali na glinianych tabliczkach.

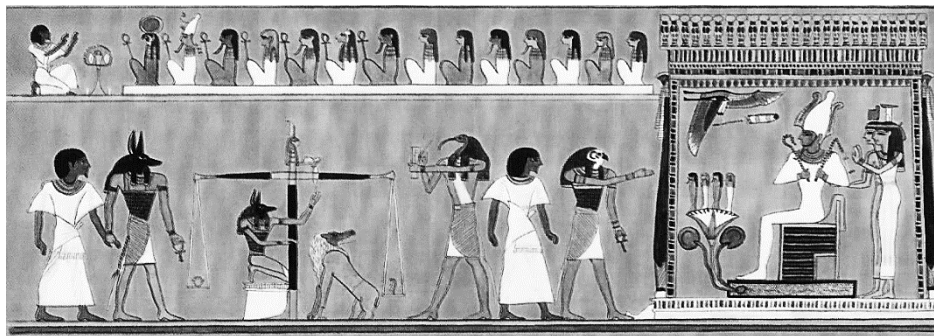
- W II tys. p.n.e. na terenie Mezopotamii powstało państwo babilońskie. Najsłynniejszym **królem babilońskim** był **Hammurabi**, który w XVIII wieku p.n.e. kazał spisać sprawo. Kodeks Hammurabiego kierował się zasadą „oko za oko, ząb za ząb.”

*Stela z Kodeksem Hammurabiego,
król Hammurabi stoi przed bogiem Szamaszem.*

3. Starożytny Egipt

- Starożytny Egipt powstał około 3000 lat p.n.e.
- Władca starożytnego Egiptu to **faraon**.
- Pismo Egipcjan to **hieroglify** („święte znaki”).
- Egipcjanie wyznawali **politeizm**, czyli wierzyli w **wielu bogów**.
Re – bóg słońce, **Izyda** – bogini rodziny, **Thot** – bóg nauki, opiekun pisarzy,
Horus – egipski bóg nieba, utożsamiał się z nim panujący faraon.
- Egipcjanie wierzyli w życie pozagrobowe. Uważali, że po śmierci człowiek staje przed bogiem **Ozyrysem**, który osądzi jego czyny.

- Ciała bogatych zmarłych **mumifikowano** i składano w grobowcach. Najbardziej okazałe grobowce to piramidy. Największa z nich to **piramida faraona Cheopsa**.
- Na początku XX wieku brytyjski archeolog H. Carter odkrył w Dolinie Królów grobowiec faraona Tutenchamona.

4. Starożytny Izrael

- Najsłynniejsi przywódcy narodu **żydowskiego** w starożytności:
Mojżesz – w XIII w. p.n.e. wyprowadził Żydów z niewoli egipskiej,
Salomon – król żydowski, który w X w. p.n.e. wybudował w Jerozolimie świątynię.
- Żydzi wyznawali **judaizm**.
Wierzyli w jednego Boga (taką religię nazywamy **monoteistyczną**). Święta księga judaizmu to **Biblia**. Pierwsze 5 ksiąg Biblii to **Tora**. Główne zasady wiary zostały zawarte w **Dekalogu** (10 Przykazań). Dniem świętym dla Żydów jest **szabat** (sobota). Miejscem modlitwy jest **synagoga**.
- Symbole judaizmu

Menora

Gwiazda Dawida

5. Cywilizacja **Indii**

- Społeczeństwo w Indiach było podzielone na **kasty** (grupy).
- Mieszkańcy wyznawali **hinduizm** (najważniejsi bogowie: Brahma, Wisnu i Sziwa).
- **Budda** żył w Indiach na przełomie VI i V w.p.n.e., jest założycielem **buddyzmu**.

6. Cywilizacja **Chin**

- Najważniejsze wynalazki Chińczyków to: jedwab, porcelana, papier i proch.
- **Konfucjanizm** to system filozoficzno-religijny zapoczątkowany w Chinach przez Konfucjusza w V w.p.n.e.

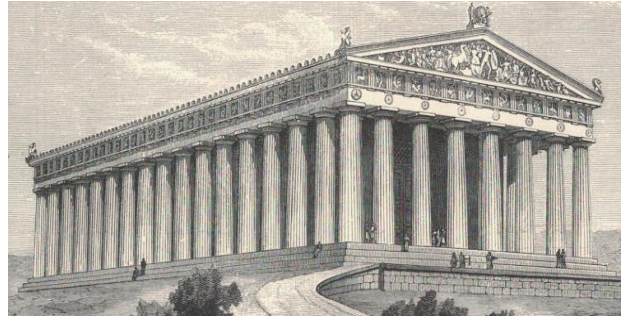
7. Starożytna **Grecja**

- Starożytni Grecy (zwali siebie **Hellenami**) w starożytności nie stworzyli jednego państwa, tylko wiele państw- miast (**polis**).
- Grecy zborze sprowadzali z kolonii założonych wokół morza Czarnego i Śródziemnego.
- Najśłynniejszą grecką polis były **Ateny** - tu narodziła się **demokracja**. Każdy obywatel starożytnych Aten mógł decydować o losach swego państwa podczas obrad Zgromadzenia Ludowego. Ateński strateg **Perykles** w **V wieku p.n.e.** powiedział: „*Jesteśmy wzorem dla innych. Nazywa się ten ustrój demokracją, ponieważ opiera się na większości obywateli, a nie na mniejszości.(...)*”.
- **Agora** to główny plac, miejsce spotkań i dyskusji.
- **Ostracyzm** to sąd skorupkowy, głosowanie za pomocą glinianych skorupki z wypisanym imieniem obywatela, którego należy wygnąć z kraju.
- W starożytnej **Sparcie** rządzili 2 królowie i rada starszych zwana **geruzją**. Mieszkańcy Sparty słynęli z waleczności. Do żołnierza mówili: „wróć z tarczą lub na tarczy”.
- Starożytni Grecy wierzyli w wielu bogów – była to **religia politeistyczna**.

<i>bóg / bogini</i>	<i>czym się zajmował?</i>
Zeus	Władca wszystkich bogów i ludzi, jego atrybutem był piorun.
Hera	Żona Zeusa, opiekowała się małżeństwami.
Posejdon	Brat Zeusa, władca mórz, opiekun żeglarzy i rybaków.
Hades	Brat Zeusa, władca świata zmarłych.
Atena	Córka Zeusa, bogini mądrości, patronka wojny sprawiedliwej.
Ares	Syn Zeusa, bóg wojny.
Hefajstos	Syn Zeusa, bóg ognia i kowali.
Afrodyta	Bogini miłości.
Apollo	Syn Zeusa, opiekował się sztuką, jego atrybutem była lira.
Artemida	Córka Zeusa, bogini łowów.
Hermes	Bóg kupców i złodziei, posłaniec bogów.
Demeter	Siostra Zeusa, bogini urodzaju i rolnictwa.
Nike	Bogini zwycięstwa.

- Grecy wierzyli, że w **wyrocni** wróżbitka (pytia) przepowiadała przyszłość. Najśłynniejsza wyrocznia znajdowała się w Delfach.
- W **776 r.p.n.e.** odbyły się pierwsze igrzyska sportowe w **Olimpii**. Organizowano je co 4 lata ku czci boga Zeusa. Sportowcy ćwiczyli nago. Zwycięzca otrzymywał wieniec laurowy.

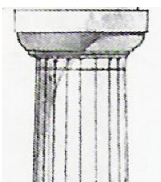
- W **V w.p.n.e.** Grecy toczyli wojnę z Persami.
W 490 r.p.n.e. doszło do bitwy pod **Maratonem**, w której zwycięstwo odnieśli Grecy.
W 480 r.p.n.e. doszło do bitwy pod **Termopilami**, w której zginęło 300 Spartan i ich król Leonidas. W tym samym roku doszło do morskiej bitwy pod **Salaminą**, w której zwycięstwo odnieśli Grecy.

- Grecy stworzyli wspaniałą architekturę, która do dziś jest wzorem dla wielu budownictw. Najśłynniejsza grecka świątynia to **Partenon na Akropolu** (ku czci Ateny).

- Greckie kolumny:

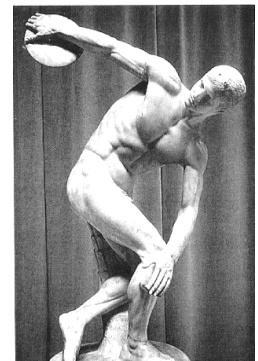
dorycka

jońska

koryncka

- Słynni greccy rzeźbiarze to
Fidiasz – stworzył posąg Zeusa (jeden z 7 cudów świata starożytnego)
Myron – stworzył rzeźbę Dyskobol, przedstawiająca sportowca.

- Teatr** grecki organizowano ku czci boga wina Dionizosa. Sztuki o tematyce poważnej zwano tragediami, a o tematyce żartobliwej – komediami. Występowało nie więcej niż 3 aktorów w maskach.

- Filozofia** to umiłowanie mądrości.
Słynni greccy filozofowie to: Sokrates, Platon i Arystoteles.

- Homer** to autor „**Iliady**” (o wojnie trojańskiej) i „**Odysei**” (o podróżach Odyseusza).

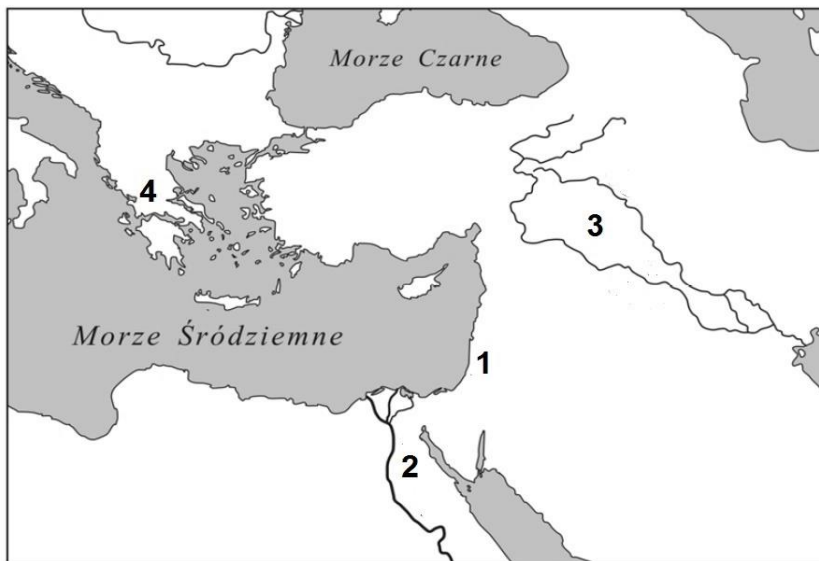
- W **IV w. p.n.e.** król **Filip Macedoński** podbił Grecję, a jego syn **Aleksander Macedoński** (zwany Wielkim) podbił Persję. Na skutek tych podbojów kultura grecka mieszała się z kulturą Wschodu i powstała **kultura hellenistyczna**. Przykładem miasta hellenistycznego jest **Aleksandria** w Egipcie. Po śmierci Aleksandra Wielkiego jego imperium rozpadło się.

Mozaika przedstawiająca Aleksandra Wielkiego podczas bitwy pod Issos w 333 roku p.n.e.

Na mapie:

1. Palestyna 2. Egipt (Nil) 3. Mezopotamia (między Eufratem a Tygrysem) 4. Grecja

Na mapie:

1. Rzym 2. Grecja 3. Egipt 4. Palestyna

8. Starożytny **Rzym**

- Rzym powstał w **753 roku p.n.e.** (początki miasta związane są z legendą o Romulusie i Remusie).
- Od VIII w.p.n.e. Rzymem zarządzili **królowie**. Po wygnaniu ostatniego z nich w VI w.p.n.e. Rzym stał się **republiką**. Rządy należały do obywateli, senatu i urzędników np. **konsulów, pretorów, cenzorów**.
- Od III w.p.n.e do II w.p.n.e Rzym prowadził wojny punickie z Kartaginą (Hannibal).
- Legiony rzymskie podbiły wszystkie krainy wokół Morza Śródziemnego.

- W I w.p.n.e. niewolnicy pod wodzą **Spartakusa** zorganizowali powstanie przeciwko Rzymianom.
- **Juliusz Cezar** w I w.p.n.e. podbił Galię (dzisiejszą Francję) i ogłosił się dożywotnim dyktatorem. Został zamordowany przez przeciwników politycznych w **44 r.p.n.e.**
Do dziś znane są jego słowa: „Alea iacta est” i „Veni, vidi, vici”.

- Wojnę domową po śmierci Juliusza Cezara wygrał **Oktawian August** i w 27 r.p.n.e. został pierwszym rzymskim **cesarzem**. Od tego czasu Rzym był **cesarstwem**.

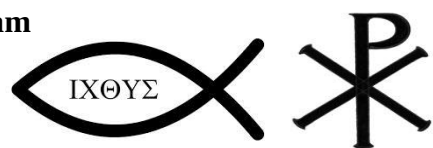
- Na poniższej taśmie chronologicznej zaznaczono trzy formy rządów w Rzymie.

- Osiągnięcia starożytnych Rzymian:
 - alfabet łaciński i cyfry rzymskie,
 - prawo XII tablic,
 - drogi,
 - słynne budowle:
 - akwedukty** – wodociągi,
 - łuki triumfalne** – upamiętniające zwycięstwa,
 - Koloseum** – amfiteatr, w którym odbywały się walki gladiatorów,
 - Panteon** – świątynia w Rzymie z kopułą.

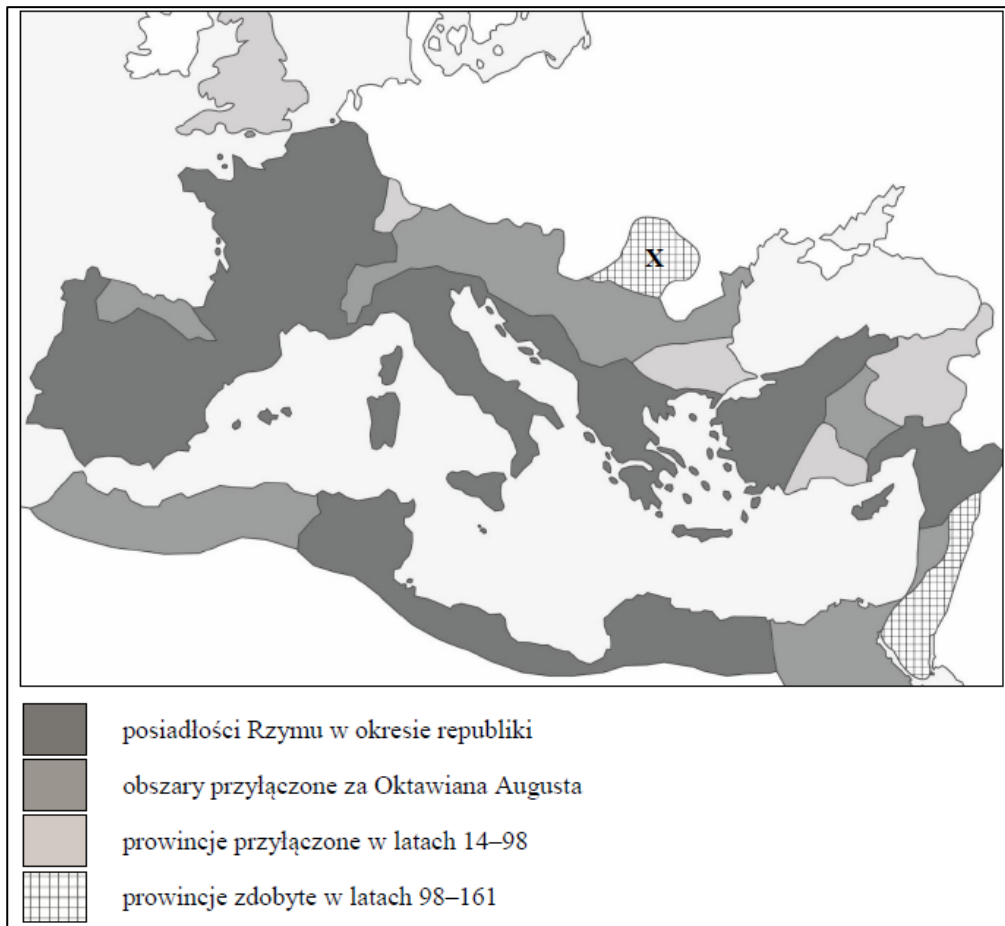
- Początkowo starożytni Rzymianie wierzyli w wielu bogów np.
 - Jowisz** – bóg nieba, utożsamiany z greckim Zeusem,
 - Mars** – bóg wojny, utożsamiany z greckim Aresem,
 - Neptun** – bóg mórz, utożsamiany z greckim Posejdonem,
 - Westa** – bogini ogniska domowego, utożsamiana z grecką Westą.
- **Chrześcijaństwo** narodziło się w I wieku na terenie Palestyny. Chrześcijanie wierzą, że Jezus z Nazaretu to Mesjasz, Syn Boży, który został ukrzyżowany i zmartwychwstał. Dużą rolę w szerzeniu chrześcijaństwa odegrali Apostołowie, np. św. Paweł i św. Piotr.
- Symbole pierwszych chrześcijan to **ryba** i **Chrystogram**
- Pierwsi chrześcijanie byli prześladowani np. przez cesarza Nerona.

- **Cesarz Konstantyn Wielki** w **313 roku** wydał **edykt mediolański**, ogłaszając koniec prześladowań chrześcijan.
- Cesarz Teodozjusz podzielił cesarstwo rzymskie na zachodnio i wschodniorzymskie.
- Na skutek najazdów **ludów barbarzyńskich** (Wizygotów, Ostrogotów, Wandalów, Hunów) cesarstwo zachodniorzymskie upadło.
- **476 rok** uznajemy za symboliczny koniec starożytności.

Ćwiczenie z mapą.

Rozwój Imperium rzymskiego.

Oceń czy poniższe zdania są prawdziwe?

Grecja stała się częścią państwa rzymskiego w okresie cesarstwa.	P	F
Najdalej na północ wysuniętą rzymską prowincją była Brytania.	P	F
Prowincja oznaczona znakiem X została zdobyta przez Rzymian w II w. p.n.e.	P	F
Rzymianie nigdy nie podbili ziem polskich.	P	F

Poprawne odpowiedzi:

F (w okresie republiki), P, F (w II w., a nie w II w.p.n.e), P.